

J.M.KLIMESCH

**Mittheilungen des Vereines für
Geschichte der Deutschen in Böhmen**

Redigiert von Dr. Ludwig Schlesinger

Ročník dvacet dva
Sešit tři. 1883/84, s. 185-220 resp.
originál jeho závěrečné práce na
univerzitě ve Štýrském Hradci, rukopis
psaný kurentním písmem, dostupná
online.

**PÁNI Z MICHALOVIC JAKO MAJITELÉ
VELEŠINA**

Autor J.M.KLIMESCH

Jan I. (s. 194-200)

Jev, který se v historii tak často opakuje, že
původ mocných rodů je zahalen do mytické
temnoty, je možno pozorovat i u rodu
Michalovců, neboť zpráva ve starším
pokusu o historii Markvarticů, ve které se
píše, tento rod pochází z kmene Vandalů,
musí být z nedostatku jiných důkazů
považována za legendou. 16)

***16) Zmíněný historický pokus pochází
od Maximiliana Rud. barona
(svobodného pána) ze Schleinitzu,
prvního biskupa litoměřického (1655-
1675), a lze ho nalézt v Dobnerově Mon.
Hist. Boh. I. s. 222 a násl.**

Stejně tak, jako znalec historie nemůže
zpráve o vandalském původu
Markvartického rodu přisoudit žádnou
věrohodnost, je nutno rovněž
bezpodmínečně negovat otázku, zda
Michalovci jsou kmenově příbuzní
s hornofalckým rodem stejného jména, o

J.M.KLIMESCH

**Mittheilungen des Vereines für
Geschichte der Deutschen in Böhmen**

Redigiert von Dr. Ludwig Schlesinger

Zweiundzwanzigster Jahrgang.
Drittes Heft. 1883/84, S. 185-220 bzw. das
Original seiner Studienabschlussarbeit
an der Universität Graz, das, in Kurrent
geschrieben, online verfügbar ist.

**DIE HERREN VON MICHELSBERG ALS
BESITZER VON WELESCHIN**

von J.M.Klimesch

Johann I. (S. 194-200)

Die sich in der Geschichte so oft
wiederholende Erscheinung, daß der
Ursprung mächtiger Geschlechter in ein
sagenhaftes Dunkel gehüllt ist, läßt sich
auch bei dem Geschlechte der
Michelsberger beobachten; denn der
Bericht in einem älteren Versuche einer
Geschichte der Marquarditze, in welchem
es heißt, dieses Geschlecht stamme von
den Vandalen ab, muß billiger Weise als
Sage betrachtet werden. 16)

***16) Der erwähnte geschichtliche
Versuch rührt von Maximilian Rud. Frh.
von Schleinitz, dem ersten Bischofe von
Leitmeritz (1655-1675), her und ist zu
finden in Dobner's Mon. hist. Boh. I. p.
222 ff.**

Ebenso wie der Geschichtskundige der
Nachricht von der vandalischen Herkunft
der Marquardischen Sippschaft keinen
Glauben beimessen kann, muß man auch
die Frage, ob die Michelsberger mit einem
oberpfälzischen Geschlechte gleichen
Namens, dessen bei Oesele 17) zu dem

němž je zmínka u Oeseleho 17) k roku 1425, kteroužto otázku nadhodil svého času Gelasius Dobner 18), který se o české dějiny neobyčejně zasloužil.

*17) Rer. Boic. script. I. p. 23

*18) Mon. hist. Boh. I. p. 231

A přeci by bylo zajímavé zvědět, zda předci Jana I. z Michalovic byli Němci nebo Slované. Už jenom to vyzkoumat, by ale byla naprosto neplodná práce, protože se neobjevuje ani jediný záchytný bod, který by podporoval jedno či druhé.

Německý název Michalovského kmenového hradu nemůže být ve věci považován za rozhodující, protože ve třináctém století, ve kterém tento hrad vznikl, dostala všechna nově vzniklá šlechtická sídla v Čechách německé názvy. 19)

*19) Ještě méně oprávněni jsme, z označení „fratres germani“, které v latinských listinách je použito pro některé členy Michalovců, soudit na německý původ rodu, jak to před nedávnem učinil Walfried (J. Stöcklōw) ohledně pánů z Rožmberka tím, že „fratres germani“ přeložil jako „němečtí bratři“ („fratres germani = „pokrevní bratři“, Latinsko-český slovník, SPN, 1957 – pozn. překl.).

Viz pojednání „Von Rosenberg nach Hohenfurt“ (Z Rožmberka do Vyššího Brodu) od J. Walfrieda v Mittheilungen d.V.f.Gesch.d.D. in Böhmen XVIII, p.280. – Chtěl bych doporučit písaři zmíněného odstavce, aby absolvoval výuku latiny, nebo, v případě, že tak již učinil, si nechal vrátit školné.

Jahre 1425 Erwähnung geschieht, stammverwandt sind, welche Frage seinerzeit der um die böhmische Geschichte hochverdiente Gelasius Dobner 18) aufgeworfen hatte, unbedingt verneinen.

*17) Rer. Boic. script. I. p. 23

*18) Mon. hist. Boh. I. p. 231

Und doch wäre es nicht uninteressant zu erfahren, ob die Ahnen Johann's I. von Michelsberg Deutsche oder Slaven gewesen sind. Allein dem nachzuforschen, wäre eine durchaus fruchtlose Arbeit, da sich kein einziger Anhaltspunkt darbietet, welcher entweder für das Eine oder für das Andere sprechen würde.

Der deutsche Name der Michelsberg'schen Stammburg kann in der Sache nicht als entscheidend angesehen werden, weil im dreizehnten Jahrhunderte, in welchem diese Burg entstanden ist, alle neugegründeten Adelssitze in Böhmen deutsch benannt wurden. 19)

*19) Noch weniger berechtigt ist man, aus der Bezeichnung „fratres germani“, welche in lateinischen Urkunden auf einige Mitglieder der Michelsberger angewendet wird, auf eine deutsche Abstammung des Geschlechtes zu schließen, wie es vor nicht langer Zeit Walfried (J. Stocklōw) bezüglich der Herren von Rosenberg gethan hat, indem er „fratres germani“ mit „deutsche Brüder“ übersetzt hatte.

Siehe die Abhandlung „Von Rosenberg nach Hohenfurt“ von J. Walfried in den Mittheilungen d.V.f.Gesch.d.D. in Böhmen XVIII, p.280. - Ich möchte dem Schreiber des erwähnten Aufsatzes empfehlen, sich zum Besuche einer Lateinschule zu bequemen oder, falls er es schon gethan hat, sich das Lehrgeld zurückzahlen zu lassen.

S určitostí lze říci jen to, že původ pánů z Michalovic je stejný jako pánů z Valdštejna, Vartenberka, Zvířetic, a.j., protože všechny tyto rody měly stejný erb, původně sousedili, pokud jde o jejich pozemkové majetky, a i v následující době byli k sobě připoutáni velmi úzkými vztahy.

První známý předek celého rozrodu je Markvart z Ralska, současník Vladislava I., jehož jméno bylo podnětem pro název jeho potomků používaného v současné době – Markvarticů. V jakém stupni příbuzenství ale Jan I. z Michalovců k Markvartu z Ralska byl, není méně neznámé, než kdo byl jeho otcem, 20) a musí být tedy takto nazývaný nejen jako první Michalovec na Velešíně, ale vůbec jako první písemně známý předek svého rodu.

*20) Josef Jireček (Dalemilova kronika česká, Font. rer. Boh. III. p. 201) nás sice chce seznámit se jménem otce Jana z Michalovic, a to tak, že toto má znít „Beneš z Velešína“; samotný tento údaj je však zcela vymyšlený, protože Michalovci, jak je patrné ze shora uvedeného, před rokem 1283 nebyli v žádném poměru ke zboží Velešín.

Sotvaže Jan z Michalovic nabyl Děvín, Ostrou (Scharfensten), Velešín a Vitějovice, byli jeho přátelé a i on sám vytěsněn ze vztahu k mladému českému králi Závěšem z Falkenštejna (chybně z Rožmberka) a jeho stoupenci, Vítkovci. Falkenštejnovi, náležejícímu k vítkovské větvi pánů z Krumlova, se s pomocí jeho ochránkyně Kunhuty, vdově po otci Václava II., se kterou také brzy na to slavnostně a veřejně byl oddán, podařilo dosáhnout toho, že mu byl přenechán skoro všechen vliv na státní

Mit Bestimmtheit kann man nur das sagen, daß der Ursprung der Herren von Michelsberg derselbe ist wie jener der Herren von Waldstein, Wartenberg, Zwiřetitz, u.a., indem alle diese Geschlechter sich eines gleichen Wappens bedienten, ursprünglich hinsichtlich ihres Besitzes benachbart waren und selbst in der Folgezeit in intimen Beziehungen zu einander standen.

Der erste bekannte Ahnherr der ganzen Sippschaft ist Marquard von Ralsko, ein Zeitgenosse Wladislaw's I., dessen Name zu der gegenwärtig üblichen Bezeichnung seiner Nachkommen – der Marquarditze – Veranlassung gegeben hat. In welchem Verwandtschaftsgrade aber Johann I. von Michelsberg zu Marquard von Ralsko gestanden, ist nicht minder unbekannt, als wer sein Vater gewesen, 20) und muß er somit nicht nur als der erste Michelsberger auf Weleschin, sondern überhaupt als der erste urkundlich bekannte Ahnherr seines Geschlechtes genannt werden.

*20) Zwar will uns Josef Jireček (Dalemilova kronika česká, Font. rer. Boh. III. p. 201) mit dem Namen des Vaters Johann's von Michelsberg bekannt machen, indem derselbe „Benesch von Weleschin“ lauten soll; allein diese Angabe ist ganz aus der Luft gegriffen, da die Michelsberger, wie aus dem oben Gesagten ersichtlich ist, vor dem Jahre 1283 in gar keiner Beziehung zu dem Gute Weleschin gestanden sind.

Kaum war Johann von Michelsberg im Besitze von Děvín, Scharfenstein, Weleschin und Witějowitz, als seine Freunde sowohl als auch er selbst aus ihrer Stellung zu dem jungen Böhmenkönige von Zawisch von Falkenstein (fälschlich von Rosenberg) und dessen Anhang, den Witigonen, verdrängt wurden. Der Falkensteiner, dem Witigoneischen Zweige der Herren von Krumau angehörig, hatte es mit Hilfe seiner Beschützerin Kunigunde, der verwitweten Mutter Wenzel's II., mit der

záležitosti v Čechách. Tím vyjádřila potlačená strana, na jejímž čele stál Burkhard z Janovic na Vimperku, dokonce nespokojenost s králem a v listopadu 1283 sáhla po zbrani, aby si vydobyla své právo.

Na tomto vnitřním sporu se ale nezdá, že by se Jan z Michalovic, věren svému slibu, danému 28. srpna 1283, že proti králi nebude chtít podnikat nic nepřátelského, osobně podílel: alespoň se neobjevuje mezi muži obou nepřátelských stran, kteří 24. května 1284 svůj svár ukončili tak, že vystavili dvě listiny, ve kterých králi vyznali věrnost a sobě vzájemně mír a svornost. Záviš a rod Vítkovců vyšli z klání vítězně, Burkhard z Janovic a jeho doprovod museli ustoupit; už na začátku roku 1284 jsou v Čechách vidět úplně jiné osoby, zastávající vysoké dvorní a státní úřady, než v předešlém roce.

Záviš z Falkenštejnu sám se stal královským vrchním hofmistrem, Ojří z Lomnice vrchním zemským komořím, Hroznata z Husic, nejvyšším purkrabím, Hynek z Dubé vrchním stolníkem, Jaroslav ze Šternberka vrchním číšníkem, Vítek z Krumlova královským podkomořím. 21)

*21) Emler, Regesta II. p. 569 a násl.

Od konce roku 1283 až do roku 1287, tj. během doby, kdy Záviš a jeho strana krále vedli a veškeré vládní záležitosti spravovali, zůstal Jan z Michalovic hlavnímu městu a královskému dvoru vzdálen; žil na svých statcích a zdá se, že zde trávil svůj čas dílem pořádáním rytířských klání, dílem na

er auch bald darauf feierlich und öffentlich vermählt wurde, dahin zu bringen gewußt, daß ihm fast aller Einfluß auf die Staatsgeschäfte in Böhmen eingeräumt wurde. Dadurch zeigte sich die verdrängte Partei, an deren Spitze Burkhard von Janowitz auf Winterberg stand, sogar gegen den König missvergnügt und griff, um sich Recht zu verschaffen, im November 1283 zu den Waffen.

An dieser inneren Fehde scheint sich aber Johann von Michelsberg, treu seinem am 28. August 1283 gegebenen Versprechen, gegen den König nichts Feindliches unternemen zu wollen, persönlich nicht betheiligt zu haben: wenigstens erscheint er nicht unter den Männern beider feindlicher Parteien, welche am 24. Mai 1284 ihrem Zwiste dadurch ein Ende machten, daß sie zwei Urkunden ausstellten, in denen sie dem Könige Treue und sich gegenseitig Frieden und Eintracht gelobten. Zawisch und die Sippschaft der Witigonen gingen aus dem Kampfe siegreich hervor, Burkhard von Janowitz und sein Anhang mußten weichen; schon zu Anfange des Jahres 1284 sieht man in Böhmen ganz andere Personen die höchsten Hof- und Staatsämter bekleiden, als im vorhergehenden Jahre.

Zawisch von Falkenstein selbst wurde königlicher Obersthofmeister, Hoger von Lomnitz Oberstlandkämmerer, Hroznata von Husitz Oberstburggraf, Hynek von Duba Obersttruchseß, Jaroslav von Sternberg Oberstsmundschenk, Witigo von Krumau königlicher Unterkämmerer. 21)

*21) Emler, Regesta II. p. 569 ff.

Seit dem Ende des Jahres 1283 bis zum Jahre 1287, d.i. während der Zeit, als Zawisch und seine Partei den König leiteten und die sämtlichen Regierungsgeschäfte führten, blieb Johann von Michelsberg der Hauptstadt und dem königlichen Hofe ferne; er lebte auf seinen Gütern und

honech, dílem ale racionální péčí o svůj pozemkový majetek. Do Velešína přišel jen čas od času; zde zůstávali trvale pouze jeden purkrabí (kastelán) a snad někteří ministeriálové (původně nižší šlechtici konající civilní i vojenské služby na dvoře krále – pozn. překl.).

Teprve potom, kdy všemocný Závaš po smrti své manželky Kunhuty ztratil svou pevnou podporu, kdy opustil vysoké postavení v českém státě a stáhl se zpět do soukromého života, se zdá, že Michalovec navázal opět bližší vztahy s královským dvorem.

Jisté je, že po zajetí Závaše (1288) trávil většinu času v Praze a že po vypuzení Vítkovské strany z většiny dvorních a zemských úřadů se stal hlavním českým královským číšníkem. V tomto postavení je např. přítomen, když se dne 10. ledna 1289 vévoda Kazimír Opolský se souhlasem svých stavů v Praze podrobí veřejně české královské koruně a stane tak dobrovolně jejím vazalem; v listině, sepsané o tomto úkonu, vystupuje vedle jiných jako svědek tohoto aktu. 22)

*22) Mencken, Script. rer. Germ. Tom. III p. 1737. – Emler, Regesta II. p. 630. – Palacký, Gesch. v. Böhmen, II a, p. 333.

Jako vrchní číšník – ačkoli on se takto výslovně nenazývá – podává Jan z Michalovic vedle Bavora ze Strakonice a jiných zemských baronů dne 20. června 1294 v Praze svědectví, že Prokop, krakovský biskup, přísahal českému králi oddanost a věrnost. 23)

*23) Fiedler, Böhm. Herrschaft in Polen, Archiv f. Kunde österr. Gesch. XIV. 180.

scheint hier seine Zeit theils mit Turnieren, theils mit Jagd, theils aber mit einer rationellen Bestellung seines Grundbesitzes zugebracht zu haben. Nach Weleschin ist er nur von Zeit zu Zeit gekommen; bleibend haben hier nur ein Burggraf (Castellan) und vielleicht einige andere Ministerialen gehaust.

Erst nachdem der allgewaltige Zawisch durch den Tod seiner Gemahlin Kunigunde seine festeste Stütze verloren, nachdem er seine hohe Stellung im böhmischen Staate aufgegeben und sich ins Privatleben zurückgezogen hatte, scheint der Michelsberger wieder in nähere Beziehungen zu dem königlichen Hofe getreten zu sein.

Sicher ist, daß er nach der Gefangennahme Zawisch's (1288) die meiste Zeit in Prag zubrachte, und daß er nach der Verdrängung der Witigoneischen Partei aus den meisten Hof- und Landesämtern königlich böhmischer Oberstmundschenk wurde. In letzterer Eigenschaft ist er z.B. zugegen, als sich am 10. Januar 1289 Herzog Kasimir von Oppeln mit Zustimmung seiner Stände in Prag der böhmischen Krone öffentlich unterwirft und so freiwillig ihr Vasall wird; er fungiert in der darüber ausgestellten Urkunde neben vielen Anderen als Zeuge eines Aktes. 22)

*22) Mencken, Script. rer. Germ. Tom. III p. 1737. – Emler, Regesta II. p. 630. – Palacký, Gesch. v. Böhmen, II a, p. 333.

Als Oberstmundschenk – obwohl er sich nicht ausdrücklich einen solchen nennt – leistete Johann v. Michelsberg nebst Bawor von Strakonitz und anderen Landesbaronen am 20. Juni 1294 zu Prag Zeugenschaft, daß Prokop, Bischof von Krakau, dem Böhmenkönige Unterthänigkeit und Treue gelobt habe. 23)

*23) Fiedler, Böhm. Herrschaft in Polen, Archiv f. Kunde österr. Gesch. XIV. 180.

– Emler, Regesta, II. p. 708.

Pokud jde o osobní vlastnosti a charakter Jana z Michalovic, byl tento podle svědectví Dalemila 24) a Jindřicha z Freibergu 24a) jedním z nejoslavovanějších rytířských postav svého času v Čechách.

*24) Jos. Jireček, Dalemilova kron. Česk., Font. rer. Boh. III, p. 201: „Tehdy pan Jan z Michalovic Kole po Rýnu do Paříže jede, tu ctně právě Kláv, tůž cestú do Čech přijede.“

*24a) F. H. v. d. Hagen, Germania II. p. 92 a násl.

V devadesátých letech 13. století podnikl rytířskou jízdu do rýnských oblastí, dostal se dokonce až do Paříže, vyzýváje všude rytíře k boji. Mimořádně okázalé bylo jeho vystoupení v hlavním městě Francie. Ve své velmi drahé výzbroji vystoupil do sedla svého nejlepšího válečného oře, aby jel do (jedné) zoologické zahrady před městem, kde se právě zdržoval francouzský král s pochlebovačnými dvořany (Hofschranzen). On sám vjížděl na koni pod vzácným baldachýnem, po každé straně ho provázelo dvanáct souputníků s hořícími loučemi, a bubeníci, hornisti a flétnisti oznamovali svým hlučným hraním jeho příchod. Žádný div, že se, byvši přilákána takovým divadlem, kolem něj shromáždila také pařížská chátka a následovala ho zvědavě až k cíli jeho jízdy na koni, „jako by se jednalo o zvíře z pouště!“.

V okolí krále pak bylo uspořádán rytířské klání, ve kterém poslal k zemi dva rytíře, ve Francii z nejzkušenějších v umění zacházet se zbraní, Anshoranta z Belole a Grilleta z Normandie, načež ho vládce vyznamenal předáním skvostných darů, všichni ostatní

– Emler, Regesta, II. p. 708.

Was die persönlichen Eigenschaften und den Charakter Johann's von Michelsberg anbelangt, so war dieser nach dem Zeugnisse Dalemil's 24) und Heinrichs von Freiberg 24a) eine der gefeiertesten ritterlichen Erscheinungen seiner Zeit in Böhmen.

*24) Jos. Jireček, Dalemilova kron. Česk., Font. rer. Boh. III, p. 201: „Tehdy pan Jan z Michalovic Kole po Rýnu do Paříže jede, tu ctně právě Kláv, tůž cestú do Čech přijede.“

*24a) F. H. v. d. Hagen, Germania II. p. 92 ff.

In den neunziger Jahren des 13. Jahrhunderts unternahm er eine Ritterfahrt in die Rheingegenden, kam sogar bis nach Paris, überall die Ritter zum Kampf auffordernd. Besonders glänzend war sein Auftreten in der Hauptstadt Frankreichs. In einer sehr reichen Rüstung bestieg er hier sein bestes, ebenfalls auf das Prächtigeste gezierte Streitroß, um in einen Thiergarten vor der Stadt zu reiten, wo sich eben der französische König mit den Hofschranzen aufhielt. Er selbst ritt unter einem kostbaren Baldachin einher, ihn begleiteten zu beiden Seiten zwölf Trabanten mit brennenden Fackeln, und Paukenschläger, Hornisten und Flötenbläser verkündeten durch ihr geräuschvolles Spiel sein Kommen. Kein Wunder, daß sich durch solches Schauspiel angelockt, auch der Pariser Pöbel um ihn sammelte und ihm neugierig bis an das Ziel seines Rittes folgte, „als ob ein Thier aus einer Wüste gekommen wäre!“

In des Königs Umgebung wurde dann ein Turnier veranstaltet, in welchem er zwei der waffenkundigsten Ritter Frankreichs, Anshorant von Belole und Grillet von der Normandie, zu Boden streckte, worauf ihn der Herrscher durch Überreichung

přítomní ale nejnadšenějším výrazem svého obdivu a potleskem. Ale také v domovské zemi vzbudila tato dobrodružná cesta velkou senzaci, což je nejlépe patrné z toho, že německý básník Heinrich von Freiberg, který zřejmě žil a působil v Čechách, věnoval události vlastní báseň, ve které vynáší Michalovce nad Parzifala, Gaweina, Iweina, Ereka a všechny ty pravěké rytířské hrdiny.

Z právě uvedeného vidíme, že ke konci 13. století mělo až směšné provozování klesajícího německého rytířství také v Čechách příznivce, a že náš Michalovec napodoboval jenom to, co štyrský rytíř Oldřich z Lichtensteinu dělal o padesát let dříve. Jan z Michalovic se ale choval i v jiném směru podle ducha své doby: velmi bohatý, jak byl, věnoval totiž tu a tam duchovenstvu nějaký ten dar.

Například 18. prosince 1287 daroval se svolením své choti a svých dětí klášteru jeptišek cisterciáckého řádu Marienthal nebo Seifersdorf 25) vesnici Schlägel (Slekel), kterou předtím rytíř Vítek a Bernhard z Opolí? (von Opal) dostali od něj v léno a jako takové je klášteru prodali, do úplného vlastnictví.

*25) *Nacházejí se v Žitavské oblasti. Vesnice Schlägel (Slekel) patřilo bez pochyby k panství Scharfenstein (Ostrý)*

O Janově působení, pokud se vztahovalo pouze na Velešín, se nedochovaly skoro žádné zprávy. Toto zboží, když ho převzal, mu umožnilo styk s četnými významnými pány jižních Čech, například s Bavorem II. ze Strakonice, s Jindřichem I. z Rožmberku, s opatem Bartolomějem ze Zlaté Koruny,

kostbarer Geschenke, sämtliche Anwesenden aber durch den lebhaftesten Ausdruck ihrer Bewunderung und ihres Beifalls auszeichneten. Aber auch im heimatlichen Lande hatte diese abenteuerliche Fahrt großes Aufsehen erregt, was am besten daraus ersichtlich ist, daß der deutsche Dichter Heinrich von Freiberg, der offenbar in Böhmen gelebt und gewirkt hatte, der Sache ein eigenes Gedicht widmete, in welchem er den Michelsberger über Parzival, Gawein, Iwein, Erek und alle die ritterlichen Helden der Vorzeit erhob.

Aus dem eben Gesagten sehen wir, daß zu Ende des 13. Jahrhunderts das bis ins Lächerliche gehende Treiben des sinkenden Ritterthums in Deutschland auch in Böhmen Anhänger hatte, und daß unser Michelsberger nur das nachahmte, was z.B. der steiermärkische Ritter Ulrich von Lichtenstein fünfzig Jahre früher gethan. – Johann von Michelsberg hatte aber auch in andere Richtung dem Geiste seiner Zeit Rechnung getragen: reichbegütert, wie er war, hatte er nämlich dann und wann den Clerus mit einer Schenkung bedacht.

So übergab er z.B. am 18. December 1287 mit Einwilligung seiner Gemahlin und seiner Kinder dem Nonnenkloster des Cistercienser-Ordens Marienthal oder Seifersdorf 25) sein Dorf Schlägel (Slekel), welches vordem die Ritter Witiko und Bernhard von Opal von ihm zu Lehen hatten und es als solches dem genannten Kloster verkauften, ins volle Eigenthum.

*25) *Im Zittauer Gebiete gelegen. Das Dorf Schlägel (Slekel) gehörte ohne Zweifel zur Herrschaft Scharfenstein.*

Von Johann's Wirken, soweit sich dasselbe nur auf Weleschin bezog, hat sich fast gar keine Kunde erhalten. Dieses Gut brachte ihn, als er es übernahm, mit vielen bedeutenden Grundherren des südlichen Böhmens in Berührung, so z.B. mit Bawor II. von Strakonitz, mit Heinrich I. von

s opatem Adamem z Vyššího Brodu, s měšťany Budějovic a s Vítkovci z krumlovské a landštejnské větve. Zdálo se, že se všemi těmito sousedy žije v míru a svornosti: alespoň není písemně známo, že by byl kvůli hranicím nebo kvůli jiné záležitosti veden spor. Jako důkaz toho, že měl s klášteřem Zlatá Koruna a s panem Jindřichem I. z Rožmberka důvěrný vztah, by mohly sloužit následující dvě skutečnosti: 1. dne 6. května 1294, když pobýval právě na svém hradu Velešíně, na žádost zlatokorunského opata Bartoloměje konventu ve Zlaté Koruně poskytl klášteři na velešínském území výsadu osvobození od mýta pro všechny věci, které by sloužily k bezprostřednímu použití v klášteři. 26)

*26) Font rer. Anstr. 2. XXXVII, p. 40 u. 41.

2. Mocný a uznávaný Jindřich 1. z Rožmberka, nejvyšší komoří v Čechách, nepohrdl, dát Benešovi, Janovu synovi, za ženu jednu ze svých dcer, a to Johanu.

Ve shora uvedeném je řečeno všechno, co nám bylo o Janu z Michalovic tradované. Avšak, i když zprávy o tomto pozoruhodném muži jsou pouze sporé, ospravedlňují přeci jenom dokonalé tvrzení, že jeho život, který ukončil kolem roku 1300, 27) byl celkem pohnutý a činorodý.

*27) V jedné listině Beneše I. pro klášter v Zlaté Koruně (ddto 22. června 1306) je Jan již uváděn mezi mrtvými.

Kolik z jeho dětí, kterých podle textu shora

Rosenberg, mit dem Abte Bartholomäus von Goldenkron, mit dem Abt Adam von Hohenfurt, mit den Bürgern der Stadt Budweis und mit den Witigonen aus der Krumauer und der Landsteiner Linie. Mit allen diesen Nachbarn scheint er in Frieden und Eintracht gelebt zu haben: wenigstens ist urkundlich nicht bekannt, daß wegen der Grenzen oder wegen eines anderen Dinges ein Streit geführt worden wäre. Als Beweis dafür, daß er besonders mit dem Stifte Goldenkron und mit Herrn Heinrich I. von Rosenberg auf vertrautem Fuße stand, mögen folgende zwei Thatsachen dienen: 1. Hatte er am 6. Mai 1294, als er eben auf seiner Burg Weleschin weilte, auf die Bitte des Goldenkroner Abtes Bartholomäus hin dem Convente von Goldenkron auf dem Weleschiner Territorium Mautfreiheit für alle Dinge, welche zum unmittelbaren Gebrauche des Klosters dienen würden, gewährt. 26)

*26) Font rer. Anstr. 2. XXXVII, p. 40 u. 41.

2. Hatte der mächtige und angesehene Heinrich 1. von Rosenberg, Böhmens Oberstkämmerer, es nicht verschmäht, eine seiner Töchter, nämlich Johanna, Benesch, dem Sohne Johann's, zur Frau zu geben.

Das im Vorstehenden Gesagte ist Alles, was uns über Johann von Michelsberg überliefert wurde. Allein, obwohl die Nachrichten über diesen merkwürdigen Mann nur spärlich sind, so rechtfertigen sie doch die Behauptung vollkommen, daß sein Leben, das er um das Jahr 1300 beschloß, 27) im Ganzen genommen ein bewegtes und thatenreiches war.

*27) In einer Urkunde Benesch's I für das Stift Goldenkron (ddto 22. Juni 1306) wird Johann bereits unter die Todten gezählt.

Wie viele von seinen Kindern, deren er

uvedené listiny ze dne 18. prosince 1287 musel mít více, ho přežily, a jak se tyto děti všechny jmenovaly, to nám uniká; pouze jméno jeho syna, a to Beneše I., který v první čtvrtině 14. století spravoval Michalovské statky, se udržel až do našich časů. Neznámé je také to, odkud pocházela a jak se jmenovala Janova choť; neboť údaj posledního rožmberského archiváře Václava Březana z roku 1609, že náš Michalovec byl ženatý s Johanou, dcerou Jindřicha I. z Rožmberka 28) je nesprávná.

*28) Václav Březan, Rožmberské kroniky, krátký a summownj wýtah, Časop. společn. vlast. Museum w Čechách 1828, IV. p. 39 ff.

Dva staré a zároveň spolehlivé prameny, vyšebrodská kniha zemřelých 29) a kronika Jakuba z Nových Hradů 30) nám ohledně domnělé choti Jana I. podávají následující zprávu:

*29) Millauer, Fragmente aus d. Nekrolog des Cistercienser-Stiftes Hohenfurt, p. 9.

*30) Pangerl, Urkundenb. v. Hohenf., Font. rer. Ustr. 2. XXIII. P. 384.

„Dne 3. února 1317 zemřela paní Johana z Velešína, dcera pana Jindřicha z Rožmberka, byla pohřbena zde v hrobce svého otce.“

„Léta Páně 1317 zemřela paní Johana z Michalovic, dcera uvedeného pana Jindřicha z Rožmberka, v den sv. Blažeje, mučedníka; a byla pohřbena zde v hrobce svého otce.“

Dvojí označení „z Velešína“ a „z Michalovic“ mohlo být příčinou toho, že Březan ve jméně Johana viděl dvě

nach dem Wortlaute der oben angezogenen Urkunde vom 18. December 1287 mehrere haben mußte, ihn überlebt, und wie diese Kinder alle geheißen haben, entgeht uns; bloß der Name eines Sohnes, nämlich Benesch's I., der im ersten Viertel des 14. Jahrhunderts über die Michelsberg'schen Güter gebot, hat sich bis auf unsere Tage erhalten. Unbekannt ist auch, welcher Abstammung und welchen Namens Johann's Gattin gewesen ist; denn die Angabe des letzten Rosenberg'schen Archivars Wenzel Březan vom Jahre 1609, daß unser Michelsberger mit Johanna, Heinrichs I. von Rosenberg Tochter, vermählt war, 28) ist eine falsche.

*28) Wenzel Březan, Rosenberské kroniky krátký a summownj wýtah, Časop. společn. vlast. Museum w Čechách 1828, IV. p. 39 ff.

Zwei alte und zugleich zuverlässige Quellen, das Hohenfurter Todtenbuch 29) und Jakob's von Gratzen Chronik, 30) berichten uns über die angebliche Gemahlin Johann's I. bloß Folgendes:

*29) Millauer, Fragmente aus d. Nekrolog des Cistercienser-Stiftes Hohenfurt, p. 9.

*30) Pangerl, Urkundenb. v. Hohenf., Font. rer. Ustr. 2. XXIII. P. 384.

„Am 3. Februar 1317 starb Frau Johanna von Welesching, eine Tochter Herrn Heinrichs von Rosenberg, und wurde hier in der Gruft ihres Vaters begraben.“ – „Im Jahre des Herrn 1317 starb Frau Johanna von Michelsberg, eine Tochter des besagten Herrn Heinrich von Rosenberg, am Tage des hl. Blasius des Märtyrers; und sie ward hier in der Gruft ihres Vaters begraben.“

Die doppelte Bezeichnung „von Weleschin“ und „von Michelsberg“ mag Ursache gewesen sein, daß Březan in dem Namen

vzájemně odlišné osoby, obě dcery Jindřicha z Rožmberka. Zcela libovolně nechá nyní jednu ze sester, Johanu, stát se chotí Jana I. z Michalovic, druhou, neznámou, ale dává za ženu rovněž neznámému panu z Velešina nebo Waldsteinu (!).

To, že Michalovští byli také vlastníky panství Velešín a mohli být dobře oslovováni po tomto zboží, jako i po jejich kmenovém hradu na Jizeře, přehlíží ve své domněnce (Conjectur) Březan stejným způsobem, jako opomíjí si vytvořit přesnější znalost o době, ve které Jan I. z Michalovic žil.

Kdyby byl tuto dobu lépe znal, nebylo by možné, aby dceru Jindřicha I. z Rožmberka, „pasoval“ na choť prvního Michalovce. S ohledem na dobu mohla v podstatě „paní Johana z Velešina (Welesching) z vyšebrodského nekrologu a s ní identická „paní Johana z Michalovic“ v kronice Jakuba z Nových Hradů být jenom chotí Beneše I.; neboť v roce 1287, ve kterém Jan I. hovoří již o ženě a dítěti, 31) mohla Johana z Rožmberka mít sotva několik roků, jelikož se její otec Jindřich teprve kolem roku 1280 ženil, a proto jí samotné bylo v době smrti Michalovce teprve přibližně 20 let.

***31) Emler, Regesta II. p. 615**

Že byla Rožmberská vdaná za Beneše I. a žádného jiného jeho rodu, pro to hovoří také ještě okolnost, že potomci tohoto druhého známého Michalovce jsou pány z Rožmberka zvaní vícekrát pokrevními příbuznými, dokonce bratry, 32), což by se nemohlo stát, kdyby Johana z Rožmberka byla vdaná za bratra Beneše I., nebo za

„Johanna“ zwei von einander verschiedene Personen, beide Töchter Heinrichs von Rosenberg, erblickte. Ganz willkürlich läßt er nun die eine der Schwestern, Johanna, eine Gemahlin Johans I. von Michelsberg werden, die andere, unbekante, aber gibt er einem ebenfalls unbekanntem Herrn von Weleschin oder Waldstein (!) zu Frau.

Darüber, daß die Michelsberger auch Besitzer der Herrschaft Weleschin gewesen sind und somit ebenso gut nach diesem ihren Besitze wie nach ihrer Stammburg an der Iser titulirt werden konnten, setzt sich Březan in seiner Conjectur ebenso hinweg, als er es unterläßt, sich eine genauere Kenntniß von der Zeit zu verschaffen, in welcher Johann I. von Michelsberg gelebt hatte.

Hätte er diese besser gekannt, er würde unmöglich Heinrichs I. von Rosenberg Tochter zu einer Gemahlin des ersten Michelsbergers gestempelt haben. Mit Rücksicht auf die Zeit konnte in der That die „Frau Johanna von Welesching“ des Hohenfurter Nekrologs und die mit ihr identische „Frau Johanna von Michelsberg“ in der Chronik Jakobs von Gratzten nur eine Gemahlin Beneschs I. gewesen sein; denn im Jahre 1287, in welchem Johann I. bereits von Weib und Kind spricht, 31) mochte Johanna von Rosenberg kaum einige Jahre gezählt haben, indem ihr Vater Heinrich erst um das Jahr 1280 geheiratet hatte, und war sie deshalb selbst zur Zeit des Hinscheidens des Michelsbergers erst ungefähr zwanzig Jahre alt.

***31) Emler, Regesta II. p. 615**

Daß die Rosenbergerin mit Bensch I. und keinem Anderen seines Geschlechtes vermählt war, dafür spricht noch der Umstand, daß die Nachkommen dieses zweiten bekannten Michelsbergers von den Herren von Rosenberg mehrmals Blutsverwandte, ja sogar Brüder genannt werden, 32) was nicht hätte geschehen

někoho jiného s ním podobně spřízněného.

*32) Borový, Libri erectionum, I. p. 34 u. 69.

Připojení k poznámce 24:

Rytířská jízda Michalovce do Paříže našla ostatně i německého obdivovatele, a to v osobě Jindřicha z Freibergu, který záležitosti věnoval vlastní báseň, která se bohužel zachovala jen jako fragment o 160 dvouverších (F. H. v. d. Hagen, Germania, II. s. 92 a násl.). V této básni je český hrdina vynášen nad Parzifala, Gaweina, Iweina, Ereka a všechny ty pravěké rytířské hrdiny, dále je líčeno jeho okázalé vystupování v hlavním městě Francie a jeho vítězství, kterého dosáhl v rytířském klání se dvěma vybranými francouzskými rytíři a na konec pochvala a cenné dary, kterými ho francouzský král doslova zahrnul. – Tím, že si vyhrazují pojednat později někdy ve zvláštním článku historickou látku a dobu o vzniku básně Jindřicha z Freibergu, chci zde pouze zmínit, že v tomto ohledu o této básni bylo napsáno doposud málo a kromě toho většinou nepravdy. Je např. naprosto chybné, jestliže Toischer (Mitth.d.V.f.G.d.D. in Böh. XV. p. 149) rytířskou jízdu Michalovce překládá do roku 1303, nebo když myslí, že německý básník ve svých zvukných verších tuto rytířskou jízdu již mezi roky 1303 a 1306 zvelebil: Jan z Michalovic musí, jak je patrné nejen z českého textu Dalimilovy Kroniky, nýbrž také z prozaického zpracování této kroniky v německém jazyce (Font. rer. Boh. III. 293) svoji dobrodružnou cestu do Francie podniknout v době mezi válečným tažením krále Václava II. proti polskému vévodovi Vladislavu Lokýtkovi se Siradie a mezi smrtí pražského biskupa Tobiáše z Bechyně (tj. mezi podzimem 1292 a 1. březnem 1296) a Jindřich z Freibergu sám nás na více

können, wenn Johanna von Rosenberg mit einem Bruder oder einem sonstigen gleichzeitigen Anverwandten Benesch's I. vermählt gewesen wäre.

*32) Borový, Libri erectionum, I. p. 34 u. 69.

Zum Anschlusse an die Anmerkung 24:

Die Ritterfahrt des Michelsbergers nach Paris hat übrigens auch einen deutschen Lobredner gefunden, und zwar in der Person Heinrichs von Freiberg, welcher der Sache ein eigenes Gedicht widmete, das sich leider nur als Fragment von 160 Doppelversen erhalten hat (F. H. v. d. Hagen, Germania, II. p. 92 ff). In diesem Gedichte wird der böhmische Recke über Parzival, Gawein, Iwein, Erek und alle die ritterlichen Helden der Vorzeit erhoben, es wird dann sein glänzendes Auftreten in der Hauptstadt Frankreichs und sein Sieg geschildert, den er in einem Turniere über zwei auserlesene französische Ritter errungen, und zum Schlusse das Lob und die kostbaren Geschenke hervorgehoben, mit denen ihn der französische König geradezu überhäuft hatte. – Indem ich es mir vorbehalte, später einmal in einem besonderen Aufsätze den historischen Stoff und die Entstehungszeit des Gedichtes Heinrichs von Freiberg zu besprechen, will ich hier nur erwähnen, daß in dieser Hinsicht über das Gedicht bisher nur Weniges und überdies größtentheils Fehlerhaftes geschrieben wurde. Es ist z.B. durchaus unrichtig, wenn Toischer (Mitth.d.V.f.G.d.D. in Böh. XV. p. 149) die Ritterfahrt des Michelsbergers in das Jahre 1303 verlegt, oder wenn er meint, der deutsche Dichter habe in seinen klangreichen Versen diese Ritterfahrt schon zwischen den Jahren 1303 und 1306 verherrlicht: Johann von Michelsberg muß, wie nicht nur aus dem böhmischen Texte der Chronik Dalimils, sondern auch aus einer prosaischen Bearbeitung derselben Chronik in deutscher Sprache (Font. rer.

místech své práce upomíná na to, že toto své dílko napsal až po smrti onoho vychvalovaného hrdiny, a to v době vlády krále Jana, kdy se konaly velmi často rytířské klání.

**Překlad do češtiny: Helga Grimmová,
Třeboň, spolupráce Bernhard Riepl,
Kaplice**

Boh. III. 293) zu ersehen ist, seinen abenteuerlichen Zug nach Frankreich in der Zeit zwischen dem Feldzuge König Wenzel II. gegen den polnischen Herzog Wladislaw Lokintak von Siradien und zwischen dem Absterben des Prager Bischofs Tobias von Bechin (d.i. zwischen dem Herbste 1292 und dem 1. März 1296) unternommen haben, und Heinrich von Freiberg selbst erinnert uns an mehreren Stellen seines Werkchens daran, daß er dieses sein Werkchen erst nach dem Tode des darin gepriesenen Helden, und zwar in der an ritterlichen Spielen so reichen Regierungszeit König Johannis, geschrieben hat.